

Město utkané z černohorské ležérnosti a albánského temperamentu

Martin Surovčák

Dvanáctitisícový Ulcinj leží v nejvýchodnějším pásu černohorského pobřeží. Cesta z českých luhů a hájů sem po rakouských a chorvatských dálnicích trvá přes dvacet hodin. Finančně méně náročnou, ale zato nesrovnatelně únavnější cestu po jadranské magistrále dnes kromě nadšenců pro nekonečné putování ocení asi jen málokdo, a tak za úvahu jistě stojí i letecké spojení do Podgorice nebo cesta lehátkovým vlakem napříč hornatým vnitrozemím do nedalekého Baru.

Kdo by snad očekával jakýsi slabší odvar typicky jadranských černohorských scénérií, jmenovitě Budvy a Kotoru, patrně bude rychle vyveden z omylu. Na druhou stranu se ale nejspíš nevyhnou překvapení ani škarohlídi s mapou, kteří si neodpustí poznámku o pohraničním zapadákové na konci jadranské magistrály – což už ostatně samo o sobě může znít jako „na konci světa“. Ve skutečnosti totiž Ulcinj tvoří cíp pomyslného půlměsíce, kde se prolínají slovanský a albánský živel, což nepřehlédnutelně poznamenalo i jeho tvářnost. Město proslulo olivami ze široko daleko se rozkládajících olivových hájů. Za starých časů se dokonce podle pověsti nemohl žádný zdejší svobodný muž oženit dřív, než zasadil deset olivovníků. Mezi další symbolické atributy Ulcinje patří i mořská sůl z rozlehlé

ulcinjské solany, vyhlášené melouny a jemný tmavý písek s léčivými vlastnostmi.

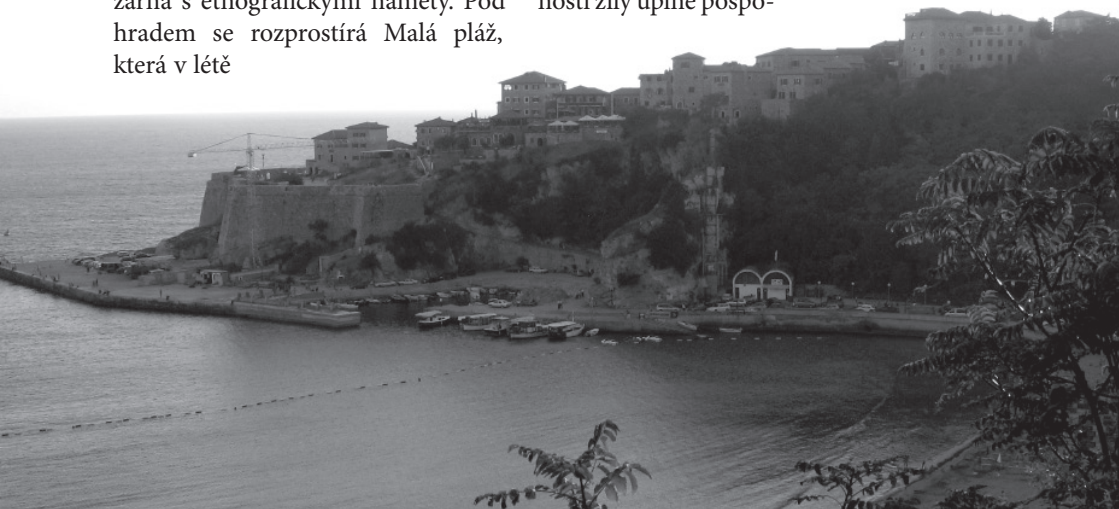
Město údajně založili řečtí kolonisté v 5. stol. př. n. l. a dali mu jméno Kolchinium. Postupně přešlo pod římskou a později byzantskou správu. Ve druhé polovině 14. století Ulcinj opanoval rod Balšićů, jehož mocenský vzestup úzce souvisel s ekonomickým rozvojem regionu díky těžbě soli. Balšići zde setrvali až do roku 1405, kdy město zabrala Benátská republika. Zajímavostí je, že ve 14. století zde Turci záměrně usadili asi 400 maurských pirátů, kteří přepadávali hlavně benátské lodě. Když sultán vyslovil pirátům po bitvě u Lepanta (1571) podporu, trásli se už před jejich řáděním strachy obchodníci od Dubrovníku až po Peloponés a Ulcinj se proměnil v obrovské tržiště s otroky. Není proto divu, že dokonce ještě relativně nedávno tu žilo několik černošských rodin. Pirátů se Jadran zbavil teprve na počátku 19. století, a to díky ruské a rakouské flotile. Součástí samotné Černé Hory se však Ulcinj stal až 1880, po dvou letech obcházení nejasností kolem osmansko-černohorské hranice, kdy černohorská armáda porazila revoltující Prizrenskou ligu. O pět let později byl za městem vyhlouben kanál Milena, který měl vysušit Zoganjské jezero a zničit tak líhniště moskytů,

kteří po celém okolí roznášeli malárii. I když byl efekt úplně opačný – namísto aby kanál vodu odváděl, zatopil jezero mořskou vodou – město se malárie zbavilo. V roce 1979 způsobilo ve městě katastrofální škody silné zemětřesení, při kterém patrně nejvíc utrpěla jeho muslimská část.

Stará část města se jako amfiteátr rozkládá stupňovitě po svazích úzkého údolí, jehož dno protíná bývalá čaršija, dnešní ulice Hafiz Ali Ulqinaku, zatímco nový Ulcinj vyrostl odtud dál na sever, podél současné hlavní dopravní tepny, třídy Matky Terezy. Dominantu celého okolí pak tvoří hradní sídlo rodu Balšićů vystavěné na nedalekém skalním ostrohu, který zároveň chrání před větry a rozbouřeným mořem přílehlý přístav. Hradní komplex prošel rozsáhlou rekonstrukcí a dnes v hotelech skrývajících se v jeho úzkých křivolakých uličkách tráví dovolenou movitější turisté z Ruska nebo ze Západu, ale nachází se tu i archeologické muzeum v kostele se zbořeným minaretem, příjemné restaurace nebo kavárny lákající k večernímu posezení nebo malá obrazárna s etnografickými náměty. Pod hradem se rozprostírá Malá pláž, která v létě

doslova přetéká davy mořečtivých turistů zanechávajících za sebou odpadkovou spoušť a spíš než zlatým hřebem by se dala nazvat Achillovou patou. Přímo v jejím středu, na místě, kde před více než sedmdesáti lety stávala původní mešita Námořníků, teď roste k nebi nová mešita. Ulice Hafiz Ali Ulqinaku ústí v kruhový objezd poblíž několika starých mešit a hodinové věže se v sezóně plní pouličními prodáváči čínských tretek i poctivých filigránů. Nad městem se tyčí druhá dominanta města, Památník svobody ve tvaru písmene V, který navrhl v roce 1985 srbský sochař Miodrag Živković, mimojiné autor památníku obětem druhé světové války v Kragujevci.

Ulcinj představuje baštu černohorských Albánců, přičemž jejich podíl na obyvatelstvu města střízlivější statistiky odhadují na 50 %, ty extrémnější dokonce až na 80 %. V porovnání s jinými kouty Balkánu se tu soužití slovanské a albánské komunity nenese v duchu paranoidních představ, provokací a konfliktů. To však neznamená, že by obě národnosti žily úplně pospo-

litě. Pokud se na město podíváte pod drobnohledem, zjistíte, že se tu stále zachovává starý kánon osmanské urbanizace oddělující od sebe rozdílná vyznání nezávisle na národnosti – pravoslavní mají své zázemí kolem kostela sv. Nikoly, zatímco muslimové ve zbytku města. Přesto je zdejší prostředí takřka dokonale bilingvní. Srbština (nebo chcete-li černohorština) se s albánštinou mísí na každém kroku a místními nedělá většinou žádné potíže přecházet z jednoho jazyka na druhý. Pokud jsou prodavači v obchodech na pochybách, kterou národnost mají právě tu čest obsluhovat, sdělují pro každý případ celkovou cenu v obou jazycích. Přestože nápisy mají být oficiálně na prvním místě v srbštině a na druhém místě v albánštině, v praxi se setkáte s přesným opakem a nezdá se, že srbský překlad budete hledat marně. Obzvláště v letních měsících, kdy se místní občůdky zaplní převážně mladými sezónními pracovníky z Kosova a z Albánie, může být pro Slovana poněkud obtížnější se dorozumět. I přes postavení národnostní menšiny pečují ulcinjští Albánci o svou kulturu a jazyk, kromě toho se angažují i na politické úrovni. Protože se však v Černé Hoře smí albánsky vyučovat jen na základních a středních školách, míří mladí Albánci za studii nejčastěji do nedalekého Skadaru. Ulcinj má svého albánského starostu a sídlí tu politická strana Demokratický svaz Albánců (UDSH). Od roku 1995 působí ve městě kulturní spolek Don Gjon Buzuku, u jehož zrodu stály především katolicko-albánské kruhy

a Albánci v diaspoře. Jeho hlavními aktivitami jsou vydávání stejnojmenného časopisu a pořádání nejrůznějších výstav, folklorních představení a jiných akcí. V Ulcinji vychází hned několik novin v albánštině a také tu vysílá několik rozhlasových stanic. Každý rok v srpnu ožije hradní náměstí divadelními, hudebními a tanečními představeními a autor-skými čteními v rámci festivalu „Letní scéna Ulcinj“, kam se sjíždějí umělci i z Albánie a Kosova. Na pobřežní promenádě se letos konal také knižní veletrh, který sice počtem stánků těžko může konkurovat obřím západním veletrhům, ale na místní poměry šlo o poměrně významnou akci.

Po několikaleté stagnaci tato lokalita opět prochází novou vlnou rozmachu turismu. Oficiální čísla černohorské policie hovoří o 45 000 ubytovaných, ale vzhledem k liknavému přístupu vůči dodržování přihlašovací povinnosti Ulcinj ve skutečnosti čelí až dvojnásobnému náporu turistů. Odmyslíme-li si doposud stále málo významná turistická centra v Albánii, pak se jedná o jedinou destinaci s převahou muslimského obyvatelstva na Jadranu, pročez by se Ulcinji dalo přezdívat „mekka jadranského turismu“. Drtivou většinu zdejších turistů tvoří kosovští Albánci, a to z jednoho prozaického důvodu – bezvívový styk totiž nejmladší stát světa udržuje pouze s Albánií, Makedonií a Černou Horou. Další početnou skupinou jsou Muslimové ze Sandžaku a Bosňáci, ze stredoevropských národů tu pak nejčastěji potkáte Poláky a Maďary, zato české krajany tu bude-

te hledat jako jehlu v kupce sena. Mně osobně se za celou dobu „poštětilo“ narazit na dvě auta s českou poznávací značkou. Na rozdíl od Chorvatska je knedlo vepřo zelo v ulcinjských restauracích neznámým pojmem a hlas nejmenované české popové zpěvačky zatím stále ještě nečeří místní rozhlasové vlny, přesto mě poměrně zaskočila příhoda v jednom supermarketu, jehož zákazníkům udávaly nakupovací tempo písně Karla Hály. Turisty sem nejvíc láká stále ještě poměrně nedotčená Velká pláž za městem, na kterou si ovšem brousí zuby turističtí magnáti s ambiciózním úmyslem zavést ji velkokapacitními hotely.

Za krátký čas, který jsem měl možnost tu strávit, jsem musel uznat, že řada věcí na východ od Baru funguje tak nějak po svém, ať už v pozitivním nebo negativním smyslu.

Leckoho udiví ovce a krávy pasoucí se sko-

ro až na pláži nebo odstavený kamión sloužící jako plakátovací plocha pro volební kampaň UDSH. Balkánský nešvar, igelitové sáčky a PET lahve zdobící ulice snad ani není třeba nějak rozvádět. Ulcinj leží daleko od spárů realitních kanceláří, které obřími billboardy v ruštině lemuujícími jadranskou magistrálu od Hercegu Novog až po Bar lákají majetné ruské kupce ke koupi nemovitostí, přičemž nabízející se srovnání s našimi Karlovými Vary jistě nebude daleko od věci. Černoohorské televizní a rozhlasové stanice tu lze přijímat jen s obtížemi, jelikož téměř všechny frekvence okupují italské stanice, a proto se Ulcinjané spoléhají především na satelity. Zkrátka si Ulcinj si žije tak trochu nezávislým životem, někdy dokonce možná víc, než by se Podgorici líbilo. Přesto nebo možná právě proto stojí za to sem zavítat.

